

A 1894/välfärd**Afgreiðsla** Norræna velferðarnefndin**Nefndarálit norrænu velferðarnefndarinnar um
Nefndartillögu um stafrænt ofbeldi og hótanir****Tillaga**

Norræna velferðarnefndin leggur til að

Norðurlandaráð beini þeim tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar

*að samin verði samnorræn stefna um að sporna við stafrænu ofbeldi og hótunum.***Forsendur**

Á Norðurlöndum á sér stað pólitísk umræða um hvernig hótanir og hatur á netinu getur valdið þöggun í opinberu stafrænu rými. Ofbeldi og hótanir á netinu eru orðin þáttur í stafrænu lífi margs fólks. Fyrirbærið er útbreitt og ógnar lýðræðinu, réttarstöðu fólks og jafnrétti.

Nefndin ákvað í starfsáætlun ársins 2021 að fjalla um stafrænt ofbeldi og hótanir. Þetta yrði gert í samræmi við eftirfarandi:

Lýðræðisleg umræða hefur færst yfir á netið (í enn meiri mæli í heimsfaraldrinum), og þegar konur og minnihlutahópar vegna kyns eða uppruna kveða sér hljóðs í opinberri umræðu er sóst að tjáningarfrelsi þeirra með hótunum, áreitni og niðurlægingu. Þetta fællir margar konur og fólk í minnihlutahópum frá því að láta rödd sína heyrast í opinberum umræðum og skerðir lýðræðislegan grundvallarrétt þeirra. Með þeim afleiðingum að lýðræðið veikist og mikilvægar raddir heyrast ekki í samfélagsumræðunni.

Í þessu sambandi vill nefndin einnig fjalla um áreitni á netinu, niðurlægjandi málfar, hótanir um ofbeldi, nauðganir og morð ásamt dreifingu myndefnis eða annars kúgandi efnis án leyfis einkum kvenna.

Ólögleg dreifing myndefnis

Stór hluti stafræns ofbeldis felst í ólöglegri dreifingu myndefnis, það er nektar- eða kynlífsmyndum sem dreift er án samþykkis viðkomandi. Engar fullnægjandi tölur eru fyrir hendi um umfangið, en ýmislegt bendir til þess að brotunum fjölgi. Í hverjum bekk

Í dönskum framhaldsskólum er að finna nemendur sem hafa orðið fyrir því á undanfögnu ári að nektar- eða kynlífsmyndum af þeim hafi verið dreift án þeirra samþykkis.¹

Þegar fyrstu málin um ólöglega dreifingu myndefnis komust í há mæli fyrir u.þ.b. sjö árum var talað um *hefnarklám*, einkum eftir lok ástarsambanda þegar forsmáði aðilinn vildi ná sér niður á hinum. Hugtakið *hefnarklám* er hins vegar ekki fullnægjandi því ólögleg dreifing myndefnis snýst ekki alltaf um klám eða hefndarhug. Nú er frekar talað um stafrænt ofbeldi, sem er mun umfangsmeiri og blæbrigðaríkari vandi og fyrirfinnst í öllum aldurs- og samfélagshópum. Stafrænt ofbeldi spannar breitt svið, það geta verið kynlífsmyndbönd tekin upp á laun en einnig nektarmyndir sem stolið er úr einkatölvum og dreift í möppum eða á klámsíðum um allan heim.

Það getur einnig verið falskar notendasíður á samfélagsmiðlum sem stofnaðar eru til að gera fólk berskjalda eða skaða það, eða svonefnt djúpfalsað klám þar sem andlit fólks eru sett á nakta líkama annarra með afar sannfærandi myndgæðum. Margir þolendur finna fyrir alvarlegum andlegum afleiðingum, til að mynda kvíða, þunglyndi og áfallastreituröskun, þegar nektarmyndir af þeim rata á óendanlegt alnetið.

Rannsóknir

Rannsókn dönsku mannréttindastofnunarinnar, **Institut for Menneskerettigheder**, frá árinu 2019 sýndi að „tónninn“ hefur fælandi áhrif á þátttöku almennings og áhuga hans á lýðræðisumræðu á Facebook. Þetta kemur fram þegar 59% aðspurðra segja tóninn aftra þeim frá því að tjá skoðanir sínar. Rannsóknin sýndi að konur eru líklegri en karlar til að halda sig til hlés, enn fremur að umræðan á Facebook einkennist aðallega af körlum um fimmtugt og eldri.

Demokratisk deltagelse på Facebook, Institut for Menneskerettigheder:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/04_april_19/Rapport%20om%20demokratisk%20deltagelse.pdf.

Alþjóðþingmannasambandið (IPU) og Þing Evrópuráðsins (PACE) gáfu út skýrslu 2018 sem sýnir að mismunur á grundvelli kynferðis, kynferðisleg áreitni og ofbeldi gegn konum sé verulegt áhyggjuefni á þjóðþingum.

Rannsóknin sýnir einnig að stafrænar hótanir gegn konum eru afar algengar á þjóðþingum Evrópulanda. Rætt var við 123 konur frá 45 Evrópulöndum, 81 þingkonu og 42 starfskonur þingsins. Skýrslan sýndi að:

- 46,9% höfðu fengið morð- eða nauðgunarhótanir;
- 58,2% höfðu orðið fyrir kynferðislegri áreitni á samfélagsmiðlum.

<https://www.ipu.org/resources/publications/issue-briefs/2018-10/sexism-harassment-and-violence-against-women-in-parliaments-in-europe>

¹ https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2019/ung19_trivsel_og_sundhed_paa_gymnasielle_uddannelser/

Norræna ráðherranefndin tók saman skýrsluna *The Angry Internet*: https://cfdp.dk/wp-content/uploads/2020/11/CFDP_the_angry_internet_ISSUE.pdf árið 2020 sem fjallar um reiða norræna karla sem hata konur og eru virkir í ýmsum hópum á netinu. Skýrslan sýnir að margir norrænir karlar skrá sig í kvenhaturshópa á netinu. Í skýrslunni er áætlað að allt að 850 notendur á Norðurlöndum hafi framleitt kvenhatursefni á undanfögnu ári. Og enn fleiri lesa það.

Sjónarmið nefndarinnar

Nefndin lítur mjög alvarlegum augum á stafrænt ofbeldi og hótanir sem þrengja að og í versta falli ritskoða lýðræðisumræðu hvort sem er á netinu eða í raunheimi.

Nefndin er sammála um að aukið norrænt samstarf á þessu sviði muni skila norrænni nytsemi svo um munar í aðgerðum gegn athöfnum og straumum sem ógna tjáningarfrelsi og lýðræðisumræðu á Norðurlöndum.

Hvort sem um er að ræða einkasamtöl einstaklinga eða opinberan samfélagsvettvang ber að sporna gegn og binda enda á allar athafnir og leitnir sem þrengja að málfrelsi einstaklinga eða hópa.

Stafrænt ofbeldi og hótanir setja mark sitt á samfélagið í heild sinni og grafa undan lýðræðinu. Hótanir, hatursorðræða og almenn og öflug pólamyndun á netvöngum leiða til þess að einkum konur, minnihlutahópar, þjóðkjörnir fulltrúar og aðrir opinberir einstaklingar verða fyrir áreitni, hótunum og þöggunartilburðum.

Til að bregðast við þeirri lögleysu sem ríkir í netheiminum telur nefndin að safna eigi saman þekkingu og reynslu hvaðanæva af Norðurlöndum og samhæfa í samnorrænar aðgerðir. Nefndin samþykkir einróma tilmælin til Norrænu ráðherranefndarinnar um að samin verði samnorræn stefna um að sporna við stafrænu ofbeldi og hótunum.

Nefndin undirstrikar að í stefnu um að sporna gegn stafrænu ofbeldi og hótunum eigi að vera mikið svigrúm fyrir tjáningarfrelsi en að hatur og ógnanir verði ekki umbornar hvorki stafrænt né í samfélagsumræðunni almennt. Málfrelsi felur í sér skuldbindingu um að ábyrgjast að hlustað sé á allar raddir og að ekki verði þaggað niður í neinum með útskúfun, áreitni eða hótunum.

Við gerð samnorrænnar stefnu um að sporna við stafrænu ofbeldi og hótunum ber einnig að hafa eftirfarandi atriði og spurningar í huga:

- Er hægt að setja á fót miðlæga stofnun á Norðurlöndum, til dæmis samnorræna ráðgjafarnefnd, þekkingar- og hugmyndaveitu, sem gæti lagt fram tillögur um aðgerðir landsbundinna, norrænna, evrópskra og alþjóðlegra aðila gegn stafrænu ofbeldi og hótunum.
- Hvernig getum við orðið betri í því að kynna bestu starfsvenjur landanna til þess að fleiri geti notfært sér þá þekkingu og reynslu sem er fyrir hendi?

- Hvernig geta Norðurlöndin tekið saman höndum og skyldað netþjónustufyrirtækin sem eiga netvanga, tæknifyrirtækin, til að axla meiri ábyrgð á því að koma í veg fyrir ofbeldi, hótanir og glæpi á netinu og aðstoða við rannsókn á stafrænum glæpum?

Tillögu nefndarinnar ber að skoða með hliðsjón af fimmta sjálfbærnimarkmiði Sameinuðu þjóðanna sem fjallar um jafnrétti kynja og sextánda markmiðsins um frið, réttlæti og sterkar stofnanir.

Norðurlöndum, 25. janúar 2022

Abbas Razvi (RV)	Kjerstin Wøyer Funderud (Sp)
Angelika Bengtsson (SD)	Maria Stenberg (S)
Atte Kaleva (saml)	Per-Arne Håkansson (S)
Cassandra Sundin (SD)	Tobias Drevland Lund (Rødt)
Eva Lindh (S)	Tone Wilhelmsen Trøen (H)
Guðmundur Ingi Kristinsson (Flf)	Truls Vasvik (A)
Jenni Pitko (grænum)	Wille Valve (MSÅ)
Kathy Lie (SV)	